

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 4/2000 vp

Valtioneuvoston kirjelmä Euroopan komission ehdotuksesta neuvoston asetukseksi tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa (Bryssel I -asetus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 24 päivänä marraskuuta 1999 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän Euroopan komission ehdotuksesta neuvoston asetukseksi tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa (Bryssel I -asetus) (U 41/1999 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrän-

nyt, että lakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- oikeusneuvos Gustaf Möller, oikeusministeriö
- johtaja Pirkko Varpasuo, Kuluttajavirasto
- johtaja Pentti Mäkinen, Keskuskauppakamari.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Asetusehdotus

Sääntelyn tausta. Asetusehdotuksella on tarkoitus korvata vuonna 1968 tehty yleissopimus tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla, ns. Brysselin sopimus, sekä Luxemburgissa vuonna 1971 allekirjoitettu pöytäkirja yleissopimuksen tulkinnasta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa.

Brysselin sopimus, johon Suomi sitoutui liittymään unioniin liittyessään, on tullut Suomessa voimaan huhtikuussa 1999. Jo sitä ennen,

vuonna 1993, Suomessa tuli voimaan ETA-sopimuksen yhteydessä tehty ns. Luganon sopimus, joka on identtinen Brysselin sopimuksen kanssa.

Brysselin sopimuksen muuttaminen asetukseksi johtuu Amsterdamin sopimuksesta, jolla oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa siirrettiin unionin III pilarista I pilariin yhteisöoikeuden piiriin.

Jo ennen Amsterdamin sopimusta oli asetettu työryhmä tarkistamaan Brysselin ja Luganon sopimuksia niiden osittain vanhentuneina ja osittain epä johdonmukaisina pidettyjen määräysten takia.

Tavoitteet. Asetusehdotukseen on sisällytetty Brysselin ja Luganon yleissopimusten tarkistamista pohtineen työryhmän saavuttamat tulokset sekä instrumenttimuutoksen edellyttämät tekniset muutokset. Sillä on tarkoitus nykyaikaistaa Brysselin yleissopimuksen eräitä tuomioistuinten kansainvälistä toimivaltaa koskevia määräyksiä sekä edistää ja nopeuttaa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa. Sisällyttämällä yleissopimusten tarkistustyön tulokset asetukseen on tarkoitus varmistaa, että uudet säännökset pannaan täytäntöön samanlaisesti kaikissa jäsenvaltioissa.

Komissio on ehdottanut yhteisön säädökseksi asetusta, koska se on velvoittava ja sitä sovelletaan jäsenvaltiossa sellaisenaan. Tuomioistuinten toimivaltaa ja tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva sääntely ei voi jäsenvaltioissa olla erilaista. Asetuksen valitsemisesta seuraa myös, että yhteisöjen tuomioistuin voi varmistaa säädöksen yhdenmukaisen soveltamisen jäsenvaltioissa. Komissio on lisäksi korostanut asetuksen varmistavan ehdotuksen sisältämien säännösten mahdollisimman nopean voimaantulon.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti asetus-ehdotukseen ja erityisesti Brysselin yleissopimusta koskevan tarkistustyön tulosten sisällyttämiseen Bryssel I -asetukseen. Ehdotus yleissopimuksen tarkistamiseksi sekä yleissopimuksen muuttamiseksi yhteisön lainsäädännöksi on hyväksytty poliittisella tasolla toukokuussa 1999 pidetyssä oikeus- ja sisäasiain neuvoston kokouksessa.

Komission ehdotus Bryssel I -asetukseksi vastaa pääosin Brysselin ja Luganon yleissopimusten tarkistamiseksi asetetun työryhmän ehdotusta instrumenttimuutoksen edellyttämiksi muutoksiksi. Komissio on kuitenkin eräiltä osin poikennut saavutetusta kompromissiratkaisusta. Tämä koskee eräiden yksittäisten artiklojen sisällön lisäksi asetuksen rakennetta. Valtioneuvosto kannattaa työryhmän tarkistamishdotuksessa pysymistä ja katsoo, että komission ehdo-

tus tulisi muuttaa tarkistustyöryhmän ehdotuksen mukaiseksi.

Kuluttajasopimuksia koskevan erityisen toimivaltasäännöksen selventäminen siten, että se kattaisi myös Internetin välityksellä tapahtuvan kaupankäynnin, on herättänyt vilkasta keskustelua. Valtioneuvosto pitää säännöksen tarkistamista ehdotetulla tavalla perusteltuna kuluttajasuojan turvaamiseksi Internetkaupassa.

Asetukseen ehdotetut säännökset sen suhteesta muihin erityisiä oikeudenaloja säänteleviin yleissopimuksiin ja jäsenvaltioiden mahdollisuudesta liittyä sellaisiin ovat kiistanalaiset. Erityisesti se, etteivät jäsenvaltiot enää voisi liittyä tuomioistuinten toimivaltaa tai tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä sisältäviin erityisiä oikeudenaloja säänteleviin yleissopimuksiin, ja se, että Bryssel I -asetuksen edelle menevät sopimukset luettelaisiin tyhjentävästi asetuksessa, on valtioneuvoston mielestä ratkaisuna joustamaton. Myös Brysselin yleissopimuksen 59 artiklan sisältämän sopimusmahdollisuuden poistaminen vaikuttaa turhan pitkälle menevältä.

Vaikutukset siviilioikeudellisen yhteistyön siirtymisestä I-pilariin ovat epäselvät. Kysymys jäsenvaltioiden ulkosuhdetoimivallan siirtymisestä yhteisölle asetuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa on tulkinnanvarainen. Valtioneuvosto lähtee siitä, ettei Amsterdamin sopimuksen voimaantulo saisi johtaa muissa kansainvälisissä foorumeissa tapahtuvan siviilioikeudellisen yhteistyön loppumiseen tai vaikeutumiseen. Valtioneuvoston lähtökohtana jatkovalmisteluissa on, että Bryssel I -asetuksen ulkosuhdetoimivaltaa koskevien säännösten tulisi mahdollistaa komission ehdottamia säännöksiä joustavampi tulkinta.

Brysselin yleissopimus on saatettu voimaan lailla. Bryssel I -asetus ei sen sisältämistä tarkistuksista huolimatta muuttaisi säännösten suhdetta kansalliseen lainsäädäntöön. Koska Bryssel I -asetus olisi velvoittava ja sitä sovellettaisiin Euroopan unionin jäsenvaltioissa sellaisenaan, sen voimaantulo ei myöskään sinällään edellytä uutta kansallista lainsäädäntöä tai voimassa olevan lainsäädännön muuttamista. Ainoastaan lainsäädännössä olevia viittaussäännöksiä on eräiltä osin tarkistettava.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Asetusehdotuksen tavoite — siviili- ja kauppaoikeudellisten tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano nykyistä yksinkertaisemmin, mm. eksekvatuurimenettelyn keventämisellä, — on kannatettava. Kun kansainvälinen toimivalta määräytyy kaikissa jäsenvaltioissa samoin perustein, yksinkertaistuu tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano muissa jäsenvaltioissa kuin tuomion antaneessa maassa. Valtioneuvoston myönteinen kanta on näiltä osin valiokunnan mielestä perusteltu.

Valiokunta, ottamatta asiaan laajemmin kantaa, yhtyy valtioneuvoston kantaan myös kuluttajasopimuksia koskevan erityisen toimivalta-säännöksen hyväksyttävyydestä.

Kysymys siitä, miten jäsenvaltioiden ulkosuhdetoimivallan siirtyminen yhteisölle asetuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa tulee toteutumaan, on tulkinnanvarainen.

Siihen, että kolme Pohjoismaata — Tanska, Norja ja Islanti — jäävät Bryssel I -asetuksen ulkopuolelle, on yhteispohjoismaisten suhteiden takia kiinnitettävä erityistä huomiota. Pohjois-

maiden kesken on jo 1930-luvulla tehty ensimmäiset tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat sopimukset. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että asetuksen VII luvun säännökset (asetuksen suhde muihin säädöksiin) kirjoitetaan ehdotettua väljemmin tai ainakin sovitaa niiden joustavasta tulkinnasta. Jäsenvaltioiden ulkosuhteita koskevan toimivallan tulkinnasta on saatava aikaan jäsenvaltioiden itenäistä toimivaltaa tukeva tulkinta. On otettava huomioon se tosiseikka, että yksityisoikeudellisissa oikeussuhteissa jäsenvaltioiden intressit kolmansia maita koskevassa sääntelyssä voivat poiketa jyrkästi toisistaan niiden maantieteellisten ja historiallisten erityissuhteiden takia.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta kunnioittavasti ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä esitetyin varauksin.

Helsingissä 23 päivänä toukokuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Henrik Lax /r
vpj. Matti Vähänäkki /sd
jäs. Sulo Aittoniemi /alk
Leena-Kaisa Harkimo /kok
Jyri Häkämies /kok
Erkki Kanerva /sd
Toimi Kankaanniemi /skl

Annika Lapintie /vas
Kari Myllyniemi /kesk
Kirsi Ojansuu /vihr
Veijo Puhjo /vas
Tero Rönkä /sd
Lasse Virén /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaisa Vuorisalo.